

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

2/2018

София, 13.07.2020 година

Върховен касационен съд на Република България, Общо събрание на Търговска колегия, в съдебно заседание на 24 юни 2020 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
ВАНЯ АЛЕКСИЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА	10. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
2. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	11. АННА БАЕВА
3. ЕМИЛ МАРКОВ	12. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
4. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА	13. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ
5. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА	14. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
6. БОНКА ЙОНКОВА	15. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ
7. БОЯН БАЛЕВСКИ	16. ГАЛИНА ИВАНОВА
8. РОСИЦА БОЖИЛОВА	17. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
9. КОСТАДИНКА НЕДКОВА	18. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА

при участието на секретаря Красимира Атанасова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 2/2018 г.
на Общото събрание на Търговска колегия
докладвано от съдия КОСТАДИНКА НЕДКОВА

Тълкувателното дело е образувано на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ с разпореждане от 06.12.2018 г. на Председателя на ВКС по предложение на Висшия адвокатски съвет, допълнено с разпореждане от 30.05.2019г. по предложение на Заместник-председателя и ръководител на Търговска колегия на Върховен касационен съд, за постановяване на тълкувателно решение във връзка със следните правни въпроси, противоречиво разрешавани от съдилищата, първият от които е преформулиран по решение на ОСТК от 12.06.2019г. :

1. Погасяват ли се по чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията?

2. Какви са последиците от спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност по отношение предявяването на исковете по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694 ТЗ, развитието на производството по тях и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ?

Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

1. Погасяват ли се по чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията?

По поставения въпрос е налице противоречива практика на ВКС, в която са застъпени две принципни становища. С едното от тях се приема, а с другото се отрича приложението на разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратено производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ. Изразява се и становище, че разрешението на въпроса зависи от правноорганизационната форма на длъжника - дали е едноличен търговец (ЕТ) или търговец - юридическо лице, съответно от вида и основанието на вземането на ЕТ. Поддържа се и тезата, че при прекратяване на производството по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, намира приложение чл. 739, ал.1 ТЗ, но се погасява не материалното право, а правото на принудително изпълнение.

ОСТК на ВКС приема за правилно първото разрешение, изхождайки от следните съображения:

По молбата по чл. 625 ТЗ могат да бъдат постановени три различни позитивни решения, с които се открива производството по несъстоятелност – по чл. 630, ал. 1, по чл. 630, ал. 2 и по чл. 632, ал. 1 ТЗ. При второто решение, откриването на производството по несъстоятелност

е съпътствано и с обявяване на длъжника в несъстоятелност, а в хипотеза на решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ се постановява спиране на производството по несъстоятелност едновременно с откриването му и с обявяването на длъжника в несъстоятелност, защото няма имущество, което да покрие началните разноски за развитие на производството, което е самоиздържащо се. При постановяване на решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ длъжникът е във възможно най - тежкото икономическо положение, тъй като липсва маса на несъстоятелност или секвестрируемото имущество на длъжника по стойност е по - малко от размера на началните разноски за развитие на производството, които са с привилегия по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ. В този случай е безпредметно провеждането на процедура по предявяване и приемане на вземанията, тъй като имущественото състояние на длъжника не позволява кредиторите да бъдат удовлетворени, дори и да бъдат установени. Неразвитието на фазата на предявяване и приемане на вземанията в случая е следствие именно на очертаното икономическо състояние на длъжника. Неосъществяването на тази фаза не може да бъде аргумент да не бъдат приложени последиците по чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратяване на производството по несъстоятелност след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ. Разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ предвижда единствено, че се погасяват непредявените вземания и неупражнените права в производството по несъстоятелност. Нормата не въвежда като предпоставка за приложението ѝ наличието на виновно поведение на кредитора – недобросъвестно бездействие на същия. Непредявяването на вземанията може да се дължи на обективен факт – на икономическото състояние на длъжника, което прави безпредметно предявяването на вземанията, какъвто е и случаят на начална липса на маса на несъстоятелност по смисъла на чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Безспорно кредиторът има право, но не и задължение за предплащане на разноските за развитие на производството по несъстоятелност. Интерес от предплащането им има при наличие на имуществени права, с които длъжникът се е разпоредил и които могат да бъдат предмет на исковете по чл. 649, ал. 1 ТЗ с цел удовлетворяване на кредиторите чрез връщане на имущество в масата на несъстоятелност. Интерес от авансиране на разноските ще е налице и в хипотеза на налично имущество, което не е парични средства, в който случай е необходимо да се предплатят разноските по осребряването му (арг. чл. 639б, ал. 4 ТЗ). В тези случаи, за да защити интересите си, кредиторът може да упражни правото да иска възобновяване на спряното производство по несъстоятелност като авансира разноските за него. Българското право предвижда негативни последици за правните субекти не само при неизпълнение на задълженията им, но и при неупражняване на правата им, какъвто е например институтът на погасителната давност. При констатирано с решението състояние на неплатежоспособност, съответно

на свръхзадълженост, в очертаните по - горе хипотези, при които предплащането на разноските би осигурило удовлетворяване на кредиторите, е неоправдано неупражняването от кредиторите на правото да се предплатят разноските да не бъде скрепено с погасяване на вземанията им.

Ако изначално липсва имущество, формиращо масата на несъстоятелност, както и възможност за нейното попълване, да се отрече приложението на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ означава да се узакони възможността кредиторите да могат да търсят изпълнение на вземания, възникнали до приключване на производството по несъстоятелност, въз основа на новопридобито от длъжник - едноличен търговец имущество. Това не само противоречи на универсалния характер на производството по несъстоятелност, но и създава дуалистичен режим по отношение на длъжниците в зависимост от правноорганизационната им форма. При търговците – юридически лица, прекратяването на производството по несъстоятелност, независимо дали то е по чл. 632 или по чл. 735, ал. 1 ТЗ, е съпроводено със заличаването им от търговския регистър, поради което по отношение на тях не може да се формира ново имущество и такова не може да послужи за удовлетворяване на кредиторите. При възприемане на тезата за неприложимост на нормата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в случаите на прекратяване на делото по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, само по отношение на длъжник - едноличен търговец, доколкото е физическо лице и вписването или заличаването в регистъра не влияе на правосубектността му, би се достигнало до изпълнение на задължения, възникнали преди прекратяване на производството по несъстоятелност въз основа на новопридобито от него имущество. Това на практика означава да се приеме, че приключването на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ има различни правни последици за различните видове търговци (юридически лица и ЕТ), каквато идея не може да се изведе от нормите на търговската несъстоятелност, които третираят търговците по еднакъв начин, независимо от правноорганизационната им форма, освен в изрично предвидени от закона случаи.

Едноличният търговец е физическо лице - предприемач по смисъла на Директивата (ЕС) 2019/1023 на Европейският парламент и Съвета от 20.06.2019г. за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаване на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (кратко наименование - Директива за реструктуриране и несъстоятелност). С Директивата се утвърди „културата на спасяване“ в Европейския съюз, като се предвиди, че производството по несъстоятелност следва да доведе до пълно опрощаване

на дълга на предприемачите след максимален период от 3 години - чл. 21 от Директивата за реструктуриране и несъстоятелност. Този максимален срок е предвиден и за възстановяване на правата им – чл. 22 от Директивата. Съгласно чл. 23 от нея, държавите членки на Европейския съюз могат да предвидят в националното право дерогации от посочените правила (например отказ или ограничаване на опрощаването на дълга, или отмяна на опрощаването), като тези изключения следва да бъдат установени изрично и то „при ясно определени обстоятелства и когато такива дерогации са надлежно обосновани“ и са в насоките, очертани от Директивата за реструктуриране и несъстоятелност. Националното законодателство не може да бъде тълкувано в разрез с постановките на Директивата, включително и в периода на транспонирането ѝ.

Липсват и законови разпоредби, които да обвързват възможността за изпълнение срещу длъжник – едноличен търговец от вида и основанието на вземането на кредиторите.

Материалноправните норми на чл. 685а ТЗ уреждат спирането и течението на погасителната давност относно предявени в производството по несъстоятелност вземания, поради което те не са относими в хипотеза на прекратяване на производството по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, при която не се развива фаза на предявяване на вземания. Това е видно, както от заглавието – „давност за вземане в производството по несъстоятелност“, така и от съдържанието на всички разпоредби на чл. 685а ТЗ. Правилото на чл. 685а, ал. 4 ТЗ предвижда, че при прекратяване на производството по несъстоятелност по реда на чл. 632, ал. 5 ТЗ (при първоначално решение по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ), започва да тече нова давност относно предявените вземания, с оглед съществуващата възможност за възобновяване на производството по несъстоятелност по чл. 744 ТЗ по молба на длъжника или по молба на кредитор с прието (по чл. 693 ТЗ) или установено по съдебен ред вземане (с решение по чл. 694 или чл. 637, ал. 3 ТЗ, което се ползва със сила на присъдено нещо спрямо всички участници в производството по несъстоятелност). Разпоредбата на чл. 685а, ал. 4 ТЗ за течение на нов давностен срок е установена и в защита на предявените, но все още неустановени вземания, за които при инициране на процедура за възобновяване на производството по несъстоятелност до постановяване на позитивно решение по молбата по чл. 745 вр. чл. 744 ТЗ не спира течението на давностния срок - арг. от чл. 685а, ал. 4, изр. последно ТЗ. Доколкото в приложното поле на чл. 685а ТЗ не попадат непредявените вземания, посочените разпоредби не могат да обосноват извод за запазване на вземанията на кредиторите при приключване на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, в който случай не се развива фаза на предявяване и приемане на вземанията.

При възобновяване на производството по несъстоятелност по чл. 744 ТЗ е налице продължаване на същото производство, което е било

прекратено с решението по чл. 632, ал. 4 ТЗ, а не образуване на ново производство по несъстоятелност. С оглед на това при възобновяване на производството, непредявените вземания няма да се считат погасени, доколкото производството не се счита приключило. При преклудирание на възможността за възобновяване на производството по чл. 744 ТЗ, няма основание да се отрече стабилизиране на погасителния ефект по чл. 739, ал. 1 ТЗ относно непредявените вземания и неупражнените права в това производство.

Разпоредбата на чл. 748, ал. 1 вр. чл. 747, ал. 1 ТЗ предвижда, че се възстановяват правата на длъжник – едноличен търговец, който изплати напълно приетите в производството по несъстоятелност вземания, заедно с лихвите и разноските по тях. Съгласно чл. 750, ал. 2 ТЗ, към молбата за възстановяване на права трябва да бъдат приложени доказателства за изплащане на приетите в производството по несъстоятелност вземания, като възражения срещу молбата по чл. 750, ал. 1 ТЗ могат да се правят от кредитор с прието (чл. 693 ТЗ) или установено по съдебен ред вземане (с решение по чл. 694 и чл. 637, ал. 3 ТЗ) в едномесечен срок от обявяването ѝ в търговския регистър. Видно от цитираните разпоредби, разписаната в Глава петдесет и първа на ТЗ процедура по възстановяване на права понастоящем обхваща плащането единствено на установените по реда на чл. 693, чл. 694 и чл. 637 ТЗ неудовлетворени вземания в производството по несъстоятелност т.е. хипотезата на чл. 739, ал. 2 ТЗ, която е различна от тази по чл. 739, ал. 1 ТЗ, предмет на тълкуване по настоящото дело. Разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ регулира последиците относно непредявените вземания и неупражнените права при приключване на производството по несъстоятелност. Ето защо, въз основа на разпоредбата на чл. 748, ал. 1 ТЗ не може да се извежда аргумент, че в случаите на чл. 739, ал. 1 ТЗ се погасява само правото на принудително изпълнение, но не и самото материално право.

След като производството по несъстоятелност срещу персонално дружество е приключило по реда на чл. 632, ал. 4, вр. ал. 1 ТЗ, неограничено отговорните съдружници не продължават да отговарят за дружествените дългове. Съобразно чл. 88 ТЗ задължението на неограничено отговорните съдружници за дружествен дълг е акцесорно. Съгласно изричната разпоредба на чл. 610 ТЗ, едновременно с откриване на производството по несъстоятелност на търговското дружество се смята по силата на закона за открито и производство по несъстоятелност за неограничено отговорния му съдружник, независимо дали той е физическо или юридическо лице (ЮЛ), вкл. търговец. При прекратяване и заличаване на търговското дружество по реда на чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ дружествените дългове се погасяват по силата на чл. 739, ал. 1 ТЗ. Обратен извод не може да бъде направен и предвид факта, че неплатежоспособното юридическо лице – търговец престава да съществува като правен субект

със заличаването му от търговския регистър. Следва да се има предвид и факта, че ако неограничено отговорния съдружник е юридическо лице, тъй като спрямо него също е открито производство по несъстоятелност по силата на чл. 610 ТЗ, последиците при приключване на производството по несъстоятелност за неограничено отговорните съдружници – търговски дружества и ЮЛНЦ, са такива, каквито са за самото търговско дружество (СД, КД и КДА) – те се заличават от регистъра и престават да съществуват като правни субекти, поради което не биха могли да дължат, както дружествени, така и лични дългове. Ако неограничено отговорните съдружници са физически лица, личните им дългове също се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ с приключване на откритото по отношение на тях производство по несъстоятелност едновременно с прекратяване на производството по несъстоятелност по отношение на търговското дружество, в което те членуват. Положението на физическото лице – неограничено отговорен съдружник не може да бъде по-тежко от това на физическото лице – едноличен търговец.

Предвид гореизложеното, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията, се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, независимо от вида и източника на вземанията на кредиторите и правноорганизационната форма на длъжника.

2. Какви са последиците от спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност по отношение предявяването на исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694 ТЗ, развитието на производството по тях и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ?

По делата по несъстоятелност често се постановява поредица от решения за спиране и възобновяване на производството през кратки времеви интервали с оглед осигуряване на средства за покриване на разноските за производството. Тази поредица има две проявления в зависимост от това какво решение е постановено по молбата по чл. 625 ТЗ – по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ, или по чл. 632, ал. 1 ТЗ. Същевременно, производството по несъстоятелност е съпътствано от десетки специални (по чл. 649, ал. 1 ТЗ) и обикновени (по чл. 658, ал. 7, пред. 2-ро ТЗ) искиове за попълване на масата на несъстоятелност и от установителни искиове по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ. Налице е противоречива практика на съдилищата относно последиците на решението за спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ за исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и за производствата по чл. 694 ТЗ.

Според едното становище, правомощията на синдика не се прекратяват при последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ, исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694,

ал. 1 – ал. 3 ТЗ са допустими, заварените от спирането на делото по несъстоятелност иски производствата не се спират, като едногодишният преклузивен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ тече от решението по чл. 630, ал. 1 ТЗ, а не от обявяване на решението за възобновяване по чл. 632, ал. 2 ТЗ на спряното по реда на чл. 632, ал. 5 ТЗ производство по несъстоятелност и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ не се влияе от спирането на делото по несъстоятелност.

Изразено е и противоположно становище, че при спряно производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ е недопустимо предявяване на иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694, ал. 1 – ал. 3 ТЗ, преклузивният едногодишен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ не тече за времето от спирането до възобновяването на производството по несъстоятелност, като за очертаня времеви интервал висящите производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 – ал. 3 ТЗ се спират.

Формирано е и трето становище, в което се поддържа, че при спряно производство по несъстоятелност независимо, че синдикът не може да упражни правомощията си в производствата по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 – ал. 3 ТЗ, предявяването на нови иски е допустимо, но производствата по тях следва да се спрат до възобновяване на производството по несъстоятелност, респ. до прекратяването му по чл. 632, ал. 4 ТЗ.

Отговорът на въпроса, дали спирането на производството по несъстоятелност има за последица спиране на висящите производства и води до недопустимост да бъдат предявявани нови специални иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ за попълване на масата на несъстоятелност, рефлектира и върху предявяването и развитието на обикновените иски за попълване на масата по несъстоятелност, заведени от синдика като представител на длъжника (чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ), чрез които масата на несъстоятелност също може да бъде попълнена / увеличена.

ОСТК на ВКС приема за правилно първото разрешение, с оглед следните съображения:

Едногодишният срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ е установен от закона срок за предявяване на специалните иски за попълване на масата на несъстоятелност (не за извършване на процесуални действия по вече заведен иск), като по своя характер този срок е преклузивен, поради което не може да се прекъсва и спира течението му. Началният момент на течение на срока е свързан с кумулативното осъществяване на предпоставките за възникване и упражняване на правото на иск по чл. 649, ал. 1 ТЗ: 1/ наличие на висящо производство по несъстоятелност и 2/ назначен синдик като носител на правото на иск (всички видове синдици -временен, постоянен и служебен, имат еднакви правомощия). С оглед на това, че втората предпоставка не е налице в хипотеза на постановено решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, началото на течение на срока е различно. То зависи от това, какво е първоначалното решение по молбата по чл. 625 ТЗ -

по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ или по чл. 632, ал. 1 ТЗ. При решение по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ началният момент на течението на срока по чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ е постановяване на решението по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ. При решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ - е обявяването в търговския регистър (ТР) на решението за възобновяване по чл. 632, ал. 2 ТЗ, тъй като с него за първи път се назначава и синдик в производството по несъстоятелност. Законодателят предвижда само в хипотеза на начално спиране на производството едновременно с откриването му по чл. 632, ал. 1 ТЗ срокът по чл. 649, ал. 1 ТЗ да започва да тече от вписването в ТР на възобновяване на производството, тъй като няма легитимирано лице (синдик) да предяви исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ. Тази хипотеза следва да се отграничи от случаите на последващо спиране по чл. 632, ал. 5 ТЗ на производство по несъстоятелност, след постановено решение по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ. При нея едногодишният срок за предявяване на исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ вече е започнал да тече с постановяване на решението за откриване на производството по несъстоятелност по чл. 630, ал. 1 ТЗ или по чл. 630, ал. 2 ТЗ, поради което в случай на последващо спиране на производството по несъстоятелност преди изтичането на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ, не започва да тече нов едногодишен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ. Противното би означавало да се допусне исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ да могат да бъдат предявявани в срок по - голям от едногодишния и да има повече от един начален момент за течение на този срок (от обявяване на всяко решение за възобновяване на производството по несъстоятелност при многократно спиране и възобновяване на производството), което не намира опора в закона. Срокът е преклузивен по своя характер, поради което не може да бъде прекъсван. Ето защо, нов едногодишен срок не започва да тече от всяко възобновяване след спиране на производството по несъстоятелност при първоначално решение по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ или при възобновяване след последващо спиране при първоначално решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Течението на срока не е свързано с одобряване на списъка по чл. 692 ТЗ, независимо, че законът предвижда, че активно легитимирани по исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ са и кредиторите при бездействие на синдика, като синдикът се конституира в качеството на съищец. Според чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ, срокът за предявяване на специалните икове за попълване на масата на несъстоятелност в хипотезите на чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ (при които няма спиране на производството по несъстоятелност) тече от решението за откриване на производството по несъстоятелност, а не от определението на съда по чл. 692 ТЗ за одобряване на списъка на приетите вземания, който акт следва по време на решението. Законът не обвързва течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ с постановяване на определението

по чл. 692 ТЗ и в случаите на възобновяване на производството по несъстоятелност след първоначално спиране по чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Предвид изложеното, по чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ тече само един едногодишен преклузивен срок, чийто начален момент е диференциран единствено с оглед вида на първоначалното решение, с което се открива производството по несъстоятелност. За част от исковите – по чл. 646, ал. 1 и чл. 645 ТЗ, при които фактическите състави се осъществяват след откриване на производството по несъстоятелност, течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ е предпоставено и от завършването на фактическия състав. Веднъж започнал да тече, срокът по чл. 649, ал. 1 ТЗ за предявяване на специалните искове за попълване на масата на несъстоятелност не може да бъде прекъсван и спиран. Ето защо, последващото спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност не се явява пречка за предявяване на нови искове по чл. 649, ал. 1 ТЗ, предвид продължаващото течение на преклузивния срок, в рамките на който следва да бъде упражнено правото на иск.

По отношение на сроковете по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 6 ТЗ, доколкото те са установени от закона преклузивни срокове за предявяване на искове, не намира приложение процесуалната норма на чл. 61, ал. 1 ГПК, предвиждаща, че при спиране на производството по конкретно дело, спира течението и на всички започнали да текат, но неизтекли още срокове по делото от момента на събитието, по повод на което е било спряно производството. Посочената разпоредба е относима единствено към процесуални срокове по движение на спряно висящо дело - в случая това е делото по несъстоятелност, но не и към сроковете за предявяване на съпътстващите искове, още повече че производствата по тях са отделни от производството по несъстоятелност. Следва да се има предвид, че преклузивният срок за специалните искове по чл. 649, ал. 1 ТЗ беше въведен през 2013 г. с цел да се ускори попълването на масата на несъстоятелност, а от там и удовлетворяването на кредиторите, докато спирането на течението на срока по чл. 649, ал.1 и на висящите искиви производства по чл. 649, ал.1 ТЗ и по чл. 694 ТЗ (от значение за установяване на кредиторите) би довело до обратния ефект.

При спиране на делото по несъстоятелност липсва законово основание по чл. 229 ГПК и в ТЗ за спиране на исковите производства по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 и чл. 649, ал. 1 ТЗ. Тези производства са отделни от производството по несъстоятелност, поради което спирането му не разпростира действието си по отношение на тях. Със спиране на производството по несъстоятелност е налице временна забрана да се извършват процесуални действия по това дело, но не и по съпътстващите го искове.

Следва да се изхожда и от целите на исковите по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ. С исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ, с обусловените от тях

искове и с исковете по чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ се цели попълване на масата на несъстоятелност, което ще позволи да бъдат осигурени средства за покриване на разноските за производството по несъстоятелност, съответно за удовлетворяване на кредиторите. От своя страна, производството по чл. 694 ТЗ служи за разрешаване на спорове във връзка с установяване на кредиторите на несъстоятелността и следователно също предпоставя удовлетворяването им. Установяването на качеството на кредитор на едно лице с неприето вземане по реда на чл. 694 ТЗ може да доведе до интерес за същото от предплащане на необходимите разноски за издръжка на производството по несъстоятелност. Следователно, исковете по чл. 649, ал. 1, чл. 694, ал. 1 – ал. 3 и чл. 658, ал. 1, предл. 2-ро ТЗ биха способствали за възобновяване на производството по несъстоятелност, а не обратното, поради което производствата по тях не следва да бъдат спирани.

При последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ не се прекратяват правомощията на синдика и същият не може да бъде заличен с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ. При спиране на производството по несъстоятелност се запазват извършените до този момент процесуални действия, вкл. за назначаване на синдика. Последният, подобно на съда по несъстоятелност, е орган по делото по несъстоятелност, поради което той не се десезира със спиране на делото. Съдържанието на решението за последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ не обхваща заличаване / освобождаване на синдика. Такова основание не е предвидено и в чл. 657 ТЗ, където основанията за освобождаване на синдика са изброени изчерпателно и са свързани с обстоятелства, касаещи конкретното лице, което изпълнява функциите на синдик, като освобождаването на синдика е съпътствано със замяната му с друго лице, което да осъществява правомощията на този орган. Съгласно изричната разпоредба на чл. 736, ал. 1 ТЗ, прекратяването на правомощията на синдика настъпва *ex lege* едва с прекратяването на производството по несъстоятелност, докато в хипотеза на последващо спиране по чл. 632, ал. 5 ТЗ производството по несъстоятелност е висящо. Освобождаването на синдика с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ на практика би довело до липсата на представляващ длъжника орган, тъй като при обявен в несъстоятелност длъжник неговите органите са десезирани. При освобождаване на синдика с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ се създава и възможност при възобновяване на производството по несъстоятелност да се извърши недопустима подмяна на решението на събранието на кредиторите, избрало освобождения с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ синдик, като се поражда и необходимост от провеждане на ново събрание на кредиторите за избор на синдик. Невъзможността синдикът да предявява по време на спряно производство по несъстоятелност исковете за защита и попълване на масата на

несъстоятелност ще доведе и до друг неприемлив резултат - изтичане по време на спряното производство по несъстоятелност на погасителната давност по някои от исковете за защита на масата на несъстоятелност, по които синдикът упражнява правомощия по чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ. Ако се счете, че при постановяване на решение по чл. 632, ал. 5 ТЗ синдикът не може да упражнява което и да е от правомощията си, то по висящи или нови искове срещу длъжника, с предмет вещни или потестативни права, длъжникът ще се окаже без представител, тъй като ще е отречено правомощието на синдика по чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ да го представлява, а органите на длъжника са десезирани.

Исковите производства по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ и по чл. 649, ал. 1 ТЗ, макар и свързани с производството по несъстоятелност, не са част от него, като по тях се образуват отделни дела. За това спирането на делото по несъстоятелност не рефлектира върху правомощията на синдика, упражнявани в отделни производства - по чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ и по исковете по чл. 694 и чл. 649 ТЗ. Този извод следва и от използвания от законодателя подход при уреждане на правомощията на синдика в част Четвърта на ТЗ. В хипотезите, в които правомощията на синдика са ограничени или прекратени, това е изрично уредено от закона - чл. 635, ал. 3 ТЗ и чл. 736, ал. 2 ТЗ.

Не може да се възприеме и становището, че заварените от спирането на делото по несъстоятелност производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ подлежат на спиране, тъй като правомощията на синдика „спират“, но въпреки това е допустимо синдикът да завежда нови искове по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 – ал. 3 ТЗ. Ако със спиране на делото по несъстоятелност синдикът не може да упражнява което и да е от правомощията си, той не може и да завежда нови искове, в качеството си, както на орган, така и на представляващ длъжника. Следователно, ако синдикът няма правомощия да участва в исковите производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, той не може и да предявява тези искове.

Безспорно, липсата на средства е пречка вземането на синдика за текущо възнаграждение да бъде удовлетворено съобразно изискването на чл. 661, ал. 3 ТЗ, но не препятства правото на синдика да получи възнаграждението си в по - късен момент след предвнасяне на разноски от кредитор / кредитори в хипотезите на чл. 629б ТЗ вр. чл. 632, ал. 5 ТЗ, респ. след попълване на масата на несъстоятелност. Да се приеме, че неполучаването на текущо възнаграждение от синдика, поради липсата на средства за изплащането му, е обстоятелство, водещо до отпадане на правомощията му или до невъзможност те да бъдат упражнени, означава да се достигне до неприемливия извод, че и в често срещаната в практиката хипотеза на липса на средства за покриване на разноските по несъстоятелност, но при все още непостановено решение за спиране на производство по несъстоятелност, ще бъдат недопустими извършените от

синдика действия по това производство или по исковите производства, в което синдикът действа като орган или като представител на длъжника. Следва да се има предвид и, че даденото разрешение в т. 9 от Тълкувателно решение №1/2017 г. от 03.12.2018 г. по тълк. д. № 1/2017 г. на ОСТК ВКС допуска синдикът да извършва процесуални действия по осребряване на имущество от масата на несъстоятелност, обременено с реално обезпечение, без да може реално да получи възнаграждение за това, в случай, че с обезпеченото имуществото се изчерпва масата на несъстоятелност и стойността му не надхвърля вземанията на обезпечения кредитор. Видно от изложеното, налице са случаи и при непряно производство по несъстоятелност, при които синдикът извършва действия по това производство и по искиви производства, в които той участва като страна или като процесуален представител на длъжника, без да може да реализира текущото си възнаграждение, като това не води до отпадане и не възпрепятства упражняването на правомощията му като орган на несъстоятелността.

По изложените съображения Общото събрание на Търговската колегия на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И

1. Когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията, се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, независимо от вида и източника на вземанията на кредиторите и правноорганизационната форма на длъжника.

2. Спирането на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност не е пречка за предявяване на нови искиве по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, не е основание за спиране на заварените искиви производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 – ал. 3 ТЗ, нито прекъсва или спира течението на едногодишния преклузивен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ВАНЯ АЛЕКСИЕВА.....

ТОТКА КАЛЧЕВА.....

1. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА.....
2. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....
3. ЕМИЛ МАРКОВ.....
4. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....
5. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....
6. БОНКА ЙОНКОВА.....
7. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
8. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
9. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
10. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
11. АННА БАЕВА.....
12. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
13. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ.....
14. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
15. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ.....
16. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
17. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....
18. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА.....